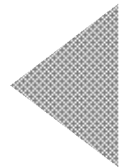

نقش بانک‌های توسعه در توسعه و اشتغال‌زایی

حمید پاداش^۱

بهمن خداپناه^۲

(تاریخ دریافت ۹۷/۱۰/۲۹ - تاریخ تصویب ۹۸/۷/۱۰)

نوع مقاله: علمی ترویجی

چکیده

از جمله مهم‌ترین نهادهای موثر بر توسعه سطح اشتغال در جامعه بانک‌های توسعه می‌باشد. بانک‌های توسعه کارآفرینان جدید را تحریک و تشویق می‌کند تا در راستای اکتشاف نواحی جدید فرایندهای تولیدی گام بردارند. تحقیق حاضر به دنبال بررسی نقش بانک‌های توسعه در توسعه و اشتغال‌زایی بود. از این رو به شیوه تحلیلی- توصیفی به بررسی زمینه‌های پیدایش بانک‌های توسعه‌ای و نقش آن‌ها در تحریک اقتصادی جوامع پرداخته شده. با بررسی چند مورد از مهم‌ترین بانک‌های توسعه‌ای دنیا از جمله بانک توسعه برزیل، بانک توسعه چین، بانک توسعه کره و بانک توسعه ترکیه مشخص گردید که ماهیت شکل‌گیری بانک‌های توسعه‌ای در کشورها، تفکیک تسهیلات تجاری از تسهیلات توسعه‌ای برای کمک به اهداف توسعه پایدار از جمله اشتغال‌زایی است. توزیع تسهیلات در بانک‌های توسعه به شدت به استراتژی‌ها و سیاست‌های صنعتی دولت‌ها وابسته بوده و بانک‌های توسعه‌ای، چه خصوصی باشند چه دولتی،

۱- استادیار دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران (نویسنده مسؤل). padash@ut.ac.ir

۲- دانشجوی دکتری کارآفرینی دانشگاه تهران

بر خلق ارزش افزوده و در نتیجه افزایش رشد اقتصاد ملی تأثیر گذار می باشند. مرور آمار موجود نشان داد که سطح اشتغال در ایران نسبت به کشورهای توسعه یافته در وضعیتی اسف بار قرار دارد. همچنین آمار موجود نشان دهنده این حقیقت است که سرمایه پنج بانک توسعه‌ای فعال در کشور (شامل بانک صنعت و معدن، بانک توسعه صادرات، بانک توسعه تعاون، بانک مسکن و بانک کشاورزی) در مجموع ۳.۶ میلیارد دلار است که این رقم در مقایسه با سایر بانک‌های توسعه‌ای دنیا بسیار ناچیز می باشد.

کلید واژه: اشتغال، توسعه، بانک توسعه.

۱- مقدمه

ایجاد اشتغال را می توان یکی از مهم ترین دغدغه‌های مسئولین و سیاست گذاران در عصر حاضر دانست (Tejani, 2016). افزایش اشتغال نه تنها باعث افزایش رشد اقتصادی و توسعه می شود بلکه از نظر اجتماعی و سیاسی نیز اثرات مثبت فراوانی دارد (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۴). افراد شاغل دارای سلامت و عزت نفس بالاتری هستند از سوی دیگر کاهش بیکاری باعث افزایش ثبات سیاسی در جوامع نیز می شود (World Bank, 2013).

پیامدهای مختلف شغل و اشتغال از یکسو و همچنین افزایش بیکاری در نتیجه بحران جهانی ۲۰۰۸ سبب شد بانک جهانی گزارش توسعه جهانی سال ۲۰۱۳ خود را به موضوع شغل اختصاص دهد (World Development Report, 2013). نویسندگان گزارش به این نکته اشاره می نمایند که در سال ۲۰۱۳ که گزارش منتشر شده است ۲۰۰ میلیون نفر در جهان بیکار هستند و ظرف ۱۵ سال آینده لازم است ۶۰۰ میلیون شغل جدید ایجاد شود تا تازه واردان به بازار کار را جذب نمایند و این تازه واردان اکثرا در آسیا و آفریقا قرار دارند. از سوی دیگر کارشناسان بانک جهانی به این نکته اشاره می نمایند که یکی از مشکلات دیگر کشورهای در حال توسعه آن است که مشکل در این کشورها تنها پیدا کردن شغل نیست بلکه دستمزد پایین است. در کشورهای در حال توسعه افراد گاهی دو شغل دارند و مدت طولانی کار می کنند اما دستمزدشان کفاف زندگی آنها و فرزندانشان را نمی دهد. از جمله آمارهای دیگری که بانک جهانی به آن اشاره می نماید این است که ۱.۶ میلیارد نفر کارمند یا کارگر هستند و ۱.۵ میلیارد نفر در مزرعه یا برای خودشان کار می کنند. ۶۲۱ میلیون جوان در حال حاضر نه در حال تحصیل هستند و نه در حال کار همچنین ۹۱ میلیون نفر در کشوری غیر از کشور خودشان مشغول به کار هستند (World

(Bank, 2013).

نیازهای مالی برای حمایت از اهداف پایدار توسعه پایدار قابل ملاحظه است (ایرانمنش، ۱۳۸۳). سرمایه‌گذاری در توسعه زیرساخت‌ها به تنهایی، یک تنگنای کلیدی برای تحول اقتصادی و در نتیجه رشد پایدار است، با نیازهای مالی در سطح جهانی روبرو است که مبلغ ۵- ۷ تریلیون دلار در سال است (کمیته متخصصین دولتی تامین مالی توسعه پایدار، ۲۰۱۴). برای کشورهای در حال توسعه، ارقام به کمبود تامین مالی زیربنایی به ارزش تا سقف یک الی ۱.۴ تریلیون دلار در سال اشاره می‌کند (Bhattacharya and Romani, 2013).

از جمله مهم‌ترین نهادهایی که بر توسعه سطح اشتغال جوامع موثر بوده و هستند بانک‌های توسعه‌ای می‌باشد (صحت، دهقانان، & جلالی، ۱۳۹۵). بانک‌های توسعه‌ای کارآفرینان جدید را تحریک و تشویق می‌کند تا در راستای اکتشاف نواحی جدید فرایندهای تولیدی گام برداشته و یا برای تغییرات کیفی متناسب با ورودی‌های در دسترس و یا جانشینی ورودی‌های ارزانتری که به صورت محلی در دسترس است مصمم شوند و از این طریق اشتغال را که یکی از مولفه‌های اصلی رشد و توسعه اقتصادی است را منجر شوند (Jain, 2015). به عبارتی دیگر، ماهیت شکل‌گیری بانک‌های توسعه‌ای در کشورها، تفکیک تسهیلات تجاری از تسهیلات توسعه‌ای برای کمک به اهداف توسعه پایدار از جمله اشتغال‌زایی بوده است (Unctad, 2016). با توجه به مطالب گفته شده هدف از مطالعه حاضر نقش بانک‌های توسعه در توسعه و اشتغال‌زایی می‌باشد. لذا در بخش دوم تحقیق به بررسی مبانی نظری تحقیق خواهیم پرداخت، همچنین در بخش سوم برخی از بانک‌های توسعه معروف در دنیا را به صورت موردی مطالعه کرده و روندها و جهت‌گیری‌های تاریخی آنها در طول زمان را بررسی خواهیم نمود. در نهایت و در بخش چهارم تحقیق نتیجه‌گیری نموده و پیشنهادهای را از منظر سیاست‌گذاری ارائه خواهیم نمود.

۲- مبانی نظری تحقیق

۲-۱- بانک‌های توسعه‌ای

عصر پس از سال ۲۰۱۵، عصر اهداف توسعه پایدار است؛ این اهداف عبارتند از فقرزدایی؛ آموزش همگانی؛ رشد اقتصادی فراگیر؛ اشتغال کامل؛ کاهش نابرابری؛ تغییرات آب و هوایی؛ و استفاده پایدار از اکوسیستم‌های جهانی. تحولات اقتصادی به منظور قابل دستیابی کردن این اهداف محیطی عنصری کلیدی و حیاتی به حساب می‌آید. بانک‌های توسعه‌ای می‌توانند در

تحقق اهداف توسعه پایدار نقش کلیدی ایفا کنند (OECD, 2016).

بانک‌های توسعه‌ای مؤسساتی هستند که در ارتقاء و توسعه صنعت، کشاورزی و سایر بخش‌های کلیدی شرکت دارند. در تعریفی دیگر، بانک توسعه‌ای موسسه‌ای است که کار توسعه صنایع صنعتی را از ابتدا تا انتها آغاز می‌کند (محرابی، ۱۳۹۲).

چکیده تعاریف ارائه شده برای بانک‌های توسعه‌ای عبارت است از:

- بانک‌های توسعه‌ای مؤسسات تأمین مالی صنعتی هستند.
- بانک‌های توسعه‌ای بیشتر پس از جنگ جهانی دوم در کشورهای توسعه یافته و توسعه نیافته ایجاد شده‌اند.
- بانک‌های توسعه‌ای، پس انداز را مانند بانک‌های دیگر بسیج نمی‌کنند بلکه منابع را به صورت مولد سرمایه گذاری می‌کنند.
- کنش عمده بانک‌های توسعه به تشویق و ارتقاء کارآفرینی در بخش‌های مختلف اقتصاد و ارمغان آوری توسعه برای کشورها می‌باشد.

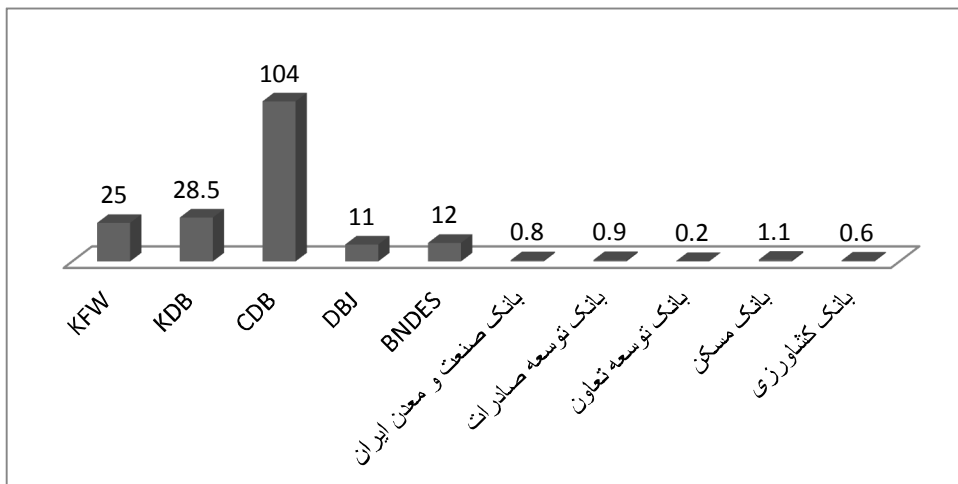
مفهوم بانک‌داری توسعه‌ای به عنوان یک کمپین در اواسط قرن بیستم پدیدار گشت. پس از جنگ جهانی دوم هنگامی که بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه (بانک جهانی) و صندوق بین‌المللی پول (در سال ۱۹۴۵) به عنوان مهم‌ترین بانک‌های بین‌المللی توسعه ظاهر شدند در واقع هدف کمک و یاری رساندن به کشورهای آسیب دیده از جنگ جهانی را دنبال می‌کردند. به عبارتی دیگر، مفهوم بانک‌داری توسعه‌ای با کار پیشگامانه بانک جهانی در زمینه کمک به احداث تعدادی از بانک‌های توسعه در کشورهای در حال توسعه آسیایی، آفریقایی و آمریکای لاتین شروع شد. نقش مشارکتی و پویا و نیز نگرش مدیران اجرایی این بانک‌های توسعه‌ای مروج ایدئولوژی توسعه کارآفرینانه بود. از آن زمان بود که برخی بانک‌ها به نقش توسعه‌ای پرداختند و اقتصادهای تحت پوشش را در طیف گسترده‌ای از خدمات و عملکردها تخصصی مورد حمایت قرار دادند. نقش‌ها مذکور عمدتاً در زمینه‌هایی چون خلق و توسعه کسب و کار بود. از این رو، فلسفه بانک‌های توسعه‌ای خلق و ترویج فرهنگ توسعه را تحت تاثیر خود قرار داده و تحریک می‌کرد.

یکی از نخستین بانک‌های توسعه‌ای با عنوان "Society de Generale de Belgique" در سال ۱۹۸۲۲ در بلژیک و با هدف خاص تامین مالی و فعالیت‌های ترویجی تاسیس گشت. بانک "The Credit Mobilizer of France" توسط برادران پیرا در سال ۱۸۵۲ تاسیس شد که با این اقدام دامنه فعالیت‌های توسعه‌ای بانک‌های توسعه را گسترش داد. این بانک این فعالیت را نه فقط با اعمال ترویجی بلکه با بسیج سرمایه‌ها و پس اندازها انجام می‌داد. در سال‌های بعدی موسسه مالی مشابهی با اعمال مشابه نیز در آلمان، اتریش، اسپانیا، هلند، ایتالیا، سوئیس، بلژیک و برخی دیگر از کشورها پایه گذاری شد.

بانک توسعه بین‌المللی آمریکا^۱ (۱۹۵۹)، بانک توسعه آسیا (۱۹۶۷)، بانک توسعه صنعت و معدن ایران (۱۹۵۹)، بانک توسعه منطقه‌ای آسیا و آفریقا (۱۹۶۰)، بانک توسعه صنعتی کانادا (۱۹۴۴) و ... شرایط پذیرش نقش و کارکردهای بانک‌های توسعه‌ای را فراهم کرد. این بانک‌ها به عنوان پرکننده شکاف توسعه به ویژه برای اقتصادهای آسیب دیده بعد از جنگ جهانی کار کرد. در واقع کنش عمده بانک‌های توسعه تشویق و ترویج کارآفرینی در بخش‌های مختلف اقتصاد و به ارمغان آوری انقلاب توسعه‌ای بوده است (Misra, 1987).

نکته حائز اهمیت این است که در ایران علی‌رغم سبقه نسبتاً طولانی تاسیس بانک توسعه‌ای این بانکها نتوانسته‌اند جایگاه مطلوب خود را به عنوان نهادی که محرک فعالیت‌های کارآفرینانه باید باشد (مانند سایر بانکهای توسعه‌ای جهان)، کسب نمایند (وزارت اقتصاد، ۱۳۹۲). چنانچه در نمودار شماره (۱) نیز مشخص است سرمایه ۵ بانک توسعه‌ای ایرانی شامل بانک صنعت و معدن، بانک توسعه صادرات، بانک توسعه تعاون، بانک مسکن و بانک کشاورزی در مجموع حدود ۰.۳ سرمایه بانک ملی توسعه برزیل (به عنوان یکی از بزرگترین بانکهای توسعه‌ای جهان) می‌باشد.

نمودار(۱)- سرمایه بانک‌های توسعه ای منتخب (ارقام میلیارد دلار)

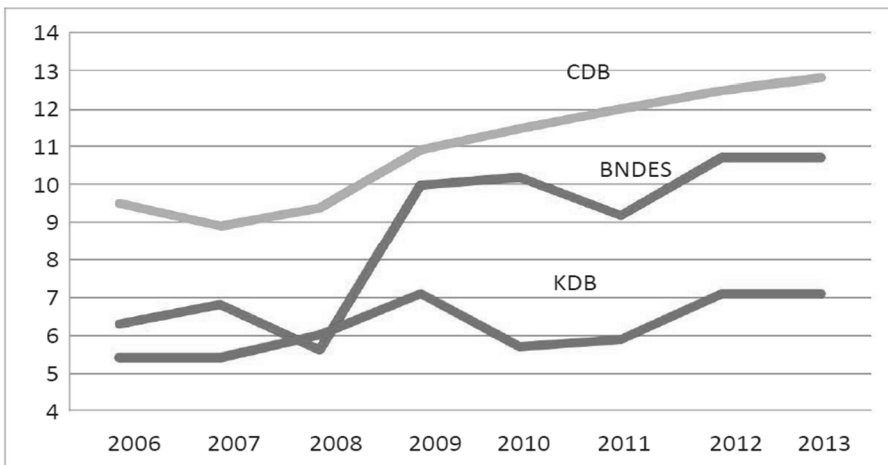

۲-۲- ویژگی‌های بانک‌های توسعه

بانک توسعه‌ای همان‌طور که ذکر شد جهت تحقق هدف اصلی خود یعنی تسریع و تسهیل توسعه اقتصادی در یک منطقه یا کشور از طریق انجام وظایف عمده در راستای تامین بستر مناسب برای فعالیت‌های اقتصادی است (Babb, 2009). با بررسی چرخه عمر تجاری شرکت‌ها، بنگاه‌ها در مراحل اولیه تاسیس خود، به دلایل مختلف از جمله فقدان وثیقه مناسب، ریسک بالای پروژه، عدم وجود سابقه تسهیلاتی با وجود نیاز سرمایه‌ای بالا و غیره با محدودیت دسترسی به اعتبارات متعارف بانکی مواجه هستند (Neumayer, 2003). در نتیجه بانک تجاری از تامین سرمایه بنگاه‌های فوق که نمونه اصلی آن بنگاه‌های خرد و متوسط به خصوص بنگاه‌های دانش محور و نوآور هستند، خودداری می‌ورزند. از طرف دیگر دولت نیز ممکن است منابع سرمایه‌ای و غیر سرمایه‌ای مانند خدمات مشاوره را نداشته یا تخصص لازم جهت ارزیابی و نظارت بر اعتبارات اعطایی نداشته باشد (Pascali, 2016). در نتیجه شکاف تامین مالی برای این شرکت‌ها بسیار مشهود است. از طرف دیگر با رصد شاخص‌های توسعه‌ای کشور در راستای تامین بستر فعالیت اقتصادی به خصوص برای بنگاه‌های خرد و متوسط با ضعف‌های مختلف در بخش‌های توسعه‌ای مواجه می‌شویم (Hall, 2018). وجود شکاف سرمایه‌گذاری در بخش تولید و ارزش افزوده بالای آنها عامل دیگر ترسیم اهمیت تاسیس بانک توسعه‌ای است. از جمله کارکردهای بانک‌های توسعه‌ای عبارتند از:

- بانک توسعه ای یک موسسه مالی تخصصی است که امکانات وام های بلند مدت را فراهم می کند.
 - بانک توسعه ای موسسه مالی چند منظوره است، زیرا علاوه بر ارائه کمک مالی، فعالیت های تبلیغاتی نیز انجام می شود.
 - بانک های توسعه کمک مالی به موسسات دولتی و خصوصی فراهم می کنند.
 - نقش یک بانک توسعه در پر کردن شکاف است.
 - بانک های توسعه نرخ رشد را از طریق کمک به صنعتی شدن در توسعه خاص و اقتصادی به طور کلی سرعت می بخشند.
 - بانک های توسعه شالوده برای صنعتی سازی را می گذارد
 - بانک های توسعه پاسخ به نیازهای سرمایه ای را فراهم می آورد
 - بانک های توسعه تامین کننده اوراق بهادار است
 - بانک های توسعه فراهم آور تسهیلات بازنشستگی است (UNCTAD, 2016)
- نمودار شماره (۲) نشان دهنده سهم تسهیلات اعطایی بانک های توسعه به GDP توسط بانک توسعه چین (CDB)، بانک توسعه برزیل (BNDES)، و بانک توسعه کره جنوبی (KDB) می باشد. چنان چه ملاحظه می شود سهم تسهیلات در مقایسه با تولید ناخالص داخلی کشورهای مورد بررسی قابل توجه است.

نمودار (۲) - سهم تسهیلات اعطایی بانک های توسعه به GDP

۲-۳- زمینه‌های نقش بانک‌های توسعه در ارتقاء کارآفرینی و ایجاد اشتغال

توسعه کارآفرینی فرایندی پیچیده، بلند مدت و فراگیر است که البته نقش به‌سزایی در رشد و توسعه اقتصادی دارد؛ به طوری که امروزه کارآفرینی به راهبردی‌ترین و مهم‌ترین ابزار اقتصادی جوامع پیشرفته تبدیل شده است و توافق زیادی در بین محققین و سیاست‌گذاران وجود دارد که کارآفرینی مزایایی فراوان برای نوآوری، ایجاد شغل و توسعه به‌عنوان یک کل دارد (هدایتی، ۱۳۹۵؛ به نقل از: ایسلام، ۲۰۱۵) در واقع رشد و توسعه اقتصادی مرهون کارآفرینان و فعالیت‌های کارآفرینانه است. از این رو لازمه دستیابی به توسعه و پیشرفت اقتصادی، توسعه کارآفرینی است. منظور از توسعه کارآفرینی افزایش تمایل، قصد و اقدام به فعالیت‌های کارآفرینانه می‌باشد (Acs, 2006). در این تعریف تمایل به معنی داشتن گرایش مثبت به کارآفرینی و راه‌اندازی کسب‌وکار است اما قصد کارآفرینانه عبارتست از درصد افراد بالغ جامعه که قصد دارند در طول ۱۲ ماه آینده کسب‌وکاری را راه‌اندازی نمایند و یا از راه‌اندازی کسب‌وکار حمایت مالی کنند. سرانجام فعالیت کارآفرینانه به مفهوم اقدام عملی جهت راه‌اندازی و تأسیس کسب‌وکار می‌باشد (هدایتی، ۱۳۹۵؛ به نقل از: زالی و رضوی، ۱۳۸۷، ۱۶). به عبارت دیگر، افزایش فرصت‌های کارآفرینی، افزایش علاقه و انگیزه شهروندان برای انجام فعالیت‌های کارآفرینانه، توانمندسازی آنها برای موفقیت در اجرای فرایند کارآفرینی، ایجاد مکانیزم‌های حمایت و هدایت کارآفرینانه، بیانگر اقدامات توسعه‌ای در یک کشور است. این عوامل می‌تواند افراد را به گونه‌ای تحریک نماید که برای انجام فعالیت‌های کارآفرینانه با میل و اشتیاق بیشتری عمل نمایند. در واقع در واقع اکوسیستم کارآفرینی موجود در کشورها است که تعیین می‌کند افراد به سمت و سوی کارآفرینی حرکت کنند یا خیر (داوری و سفیدبری، ۱۳۹۶). تجربه کشورها نشان داده است که بانک‌های توسعه‌ای به طریق زیر فعالیت کارآفرینانه را در سطح منطقه ارتقا می‌دهند:

- ایجاد محیط کارآفرینی و ترویج، تشویق و تحریک منابع و روحیه کارآفرینی به طور سیستماتیک
- کارآفرینان بالقوه را از مرحله تولید ایده به مرحله ارزیابی پروژه‌ها حمایت می‌کند و کارآفرین را برای شرکت در فعالیت تولیدی تسهیل می‌کند
- کارآفرینان جدید را تحریک و تشویق می‌کند تا در راستای اکتشاف نواحی جدید فرایندهای تولیدی گام برداشته و یا برای تغییرات کیفی متناسب با ورودی‌های در

دسترس و یا جانشینی ورودی های ارزانتری که به صورت محلی در دسترس است مصمم شوند

- بانک‌های توسعه ای دولت های مرکزی را راجع به مسائل برنامه ریزی، سیاستگذاری و استراتژی هایی برای دستیابی به پیشرفت اجتماعی و اقتصادی با رشد فرصت های شغلی و کاهش نابرابری اقتصادی مشاوره می کند
- موجب صرفه جویی و سپرده در فعالیت های نوآورانه و متنوع اقتصادی می شود.
- کارآفرینان را مشاوره می دهد و منابع مالی را برای فعالیت های مولدتر در زمینه های مورد نظر در سیاست دولتی اختصاص می دهد.
- ریسک شکست کسب و کار را با هدایت کارآفرینان جدید در زمینه ترکیب محصول، مقیاس عملیات، سطح تکنولوژی، امکانات کارخانه، ساختار مالی، همکاری خارجی، توافقات بازاریابی، توافق های مدیریتی و سایر موارد، به حداقل می رساند.
- کمک های مالی. فنی، ارزیابی پروژه، ارزیابی و پایداری اقتصادی در کوتاه مدت و دراز مدت را برای کسب و کارها فراهم می کند
- حمایت و سازماندهی سمینارها، کنفرانس ها، سمپوزیوم ها و نشریات در مورد موضوعات مختلف اقتصادی را بر عهده دارد که در حل بسیاری از مشکلات در بخش های مختلف اقتصاد کمک می کند (Misra 1987; Jon, 2015)

۳- مطالعه موردی بانک‌های توسعه‌ای

در این بخش از مقاله به بررسی موردی بانک‌های توسعه‌ای در برخی کشورها پرداخته می‌شود. از جمله این بانک‌ها عبارتند از بانک توسعه صنعتی ترکیه، بانک توسعه صنعتی برزیل، بانک توسعه صنعتی کره، و بانک توسعه صنعتی چین.

۳-۱- بانک توسعه صنعتی ترکیه

بانک توسعه ترکیه، که مالکیتی کاملاً خصوصی دارد بزرگترین بانک توسعه‌ای در ترکیه است. این بانک در سال ۱۹۵۰ تاسیس شد که در تاسیس آن حمایت‌های بانک جهانی نقش چشم گیری داشت (Unctad, 2016)، این بانک در ابتدا تحت مالکیت ۶ بانک بازرگانی^۱ که روی هم

رفته ۲۰ میلیون لیر ترکیه سرمایه گذاری کرده بودند قرار داشت، که در این میان ۶۴ دصد سرمایه متعلق به Is Bankasi (بانک کار) بود. طی برنامه اول ۵ ساله توسعه ترکیه (۱۹۶۳-۱۹۶۷)، بانک توسعه صنعتی ترکیه بیش از ۱۲ درصد تشکیل سرمایه خصوصی را در بخش ساخت و ساز به خود اختصاص داد (آنکتاد، ۲۰۱۶؛ به نقل از: فرای، ۱۹۷۲). با ایجاد بانک‌های توسعه‌ای دیگر، بانک توسعه صنعتی ترکیه هم در زمینه تامین منابع مالی (وام) و هم در زمینه سرمایه گذاری در سهام شرکت‌هایی که تحت حمایت قرار می داد فعال بود.

نکته مهم این است که این بانک به عنوان یک نهاد کاملاً خصوصی ارتباطی تنگاتنگ با دولت ترکیه داشت، و منابعی را از دولت ترکیه و همچنین بانک جهانی اخذ می کرد. از طرفی هم به ارائه وام‌های کم بهره مبادرت می نمود. بانک توسعه صنعتی ترکیه اجازه جذب سرمایه (deposit) را نداشت و به همین دلیل به عنوان ابزار و وسیله اجرای سیاست های ترویج صنایع تولیدی دولت عمل می کرد و به رغم این واقعیت بیان شده که بانکی با ماهیت غیر دولتی بود در فرایند تخصیص منابع نفوذ می نمود (Unctad, 2016).

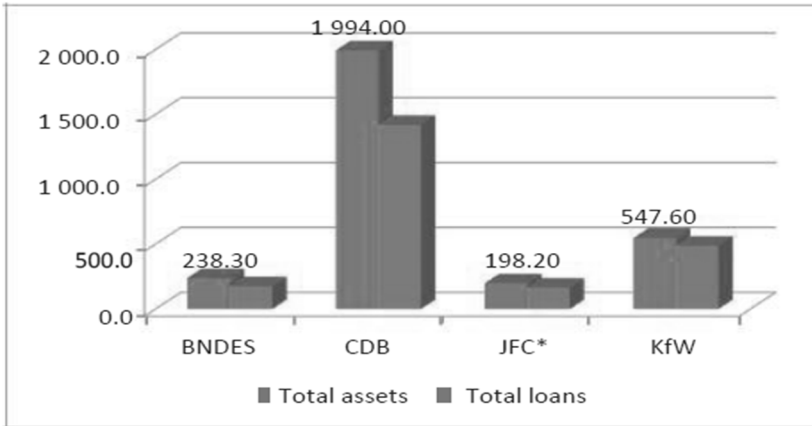
اکنون بانک‌های توسعه تحت مالکیت دولت در ترکیه شامل اگزیمبانک و کالکینما هر کدام یک درصد و حتی کمتر از کل دارایی‌های سیستم مالی را تحت تصرف خود دارند (Marois and Gungen, 2014). تا حدی به دلیل وابستگی های دولتی و کمک‌های خارجی، سهم بانک‌های توسعه دولتی در کل دارایی‌های سیستم مالی این کشور کوچک است (Unctad, 2016).

۳-۲-۳- برزیل

برزیل شبکه‌ای قوی از بانک‌های توسعه‌ای با مرکزیت BNEDS را تشکیل داده است. در سال ۲۰۱۵ بانک توسعه برزیل (BNDES)، به تنهایی قریب به دو سوم وام‌های بلندمدت کشور را پرداخت کرده است (Unctad, 2016). بانک توسعه برزیل پس از CDB و KFW و موسسه مالی ژاپنی (JFC)، در هر دو مورد وام و بدهی سومین بانک توسعه‌ای بزرگ جهان به حساب می آید. ۱۰۰ درصد سهام این بانک دولتی است و در سال ۲۰۱۰ با دارایی معادل ۳۲۹.۵ میلیارد دلار جزو بزرگترین بانک‌های توسعه جهان محسوب می شود. دارایی بانک جهانی در همین سال حدود ۲۸۳، بانک توسعه آمریکای لاتین ۱۸.۶ میلیارد دلار و دارایی بانک توسعه چین برابر با ۶۶۵.۲ میلیارد دلار بوده است. این بانک در مجموع ۲۵۰۰ کارمند داشته است و نسبت بازده به حقوق صاحبان سهام آن برابر با ۲۱.۲ درصد بوده است که در مقایسه با منفی ۲.۳ درصد بانک جهانی و

۸۸ درصد بانک توسعه چین بازدهی مناسبی است (Unctad, 2016).

نمودار (۳) - دارایی و بدهی های بانکهای توسعه ای مطرح دنیا

(Unctad, 2016)

این بانک که در سال ۱۹۵۲ تاسیس شد، تمرکز اولیه خود را بر زیر ساخت‌های مالی متوجه کرده بود تا به عنوان یکی از پیشران‌های مدرنیزه و صنعتی سازی کشور عمل کند. این بانک بعدها کانون توجه خود را گسترش داده و از صنایع مربوط به کالاهای سرمایه‌ای کشور نیز حمایت کرد، در دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ نیز شروع به حمایت از سایر بخش‌ها نمود (Armijo, 2013). تغییری مهم دیگری که این بانک با آن مواجه شد توجه به شرکت‌های خصوصی به جای شرکت‌های دولتی بود. از ۱۹۹۰ بانک توسعه برزیل صنایع صادراتی (با تمرکز بر کالاهای سرمایه‌ای و خدمات مهندسی) را تحت حمایت خود قرار داد و اخیراً این بانک مبادرت به حمایت از بین المللی سازی شرکت‌های بزرگ ملی کرده است. قرض دینی به کسب و کارهای کوچک و متوسط در طول زمان تنوع و گستردگی بیشتری به خود گرفته و در سال ۲۰۱۴ به ۳۱.۴ درصد کل پرداخت‌های این بانک رسیده است. مشارکت در وام دهی به کسب و کارهای خرد و کوچک در سال ۲۰۱۵ نیز طبق آمار ارائه شده از ۱۹ درصد به ۲۴ درصد افزایش داشته است.

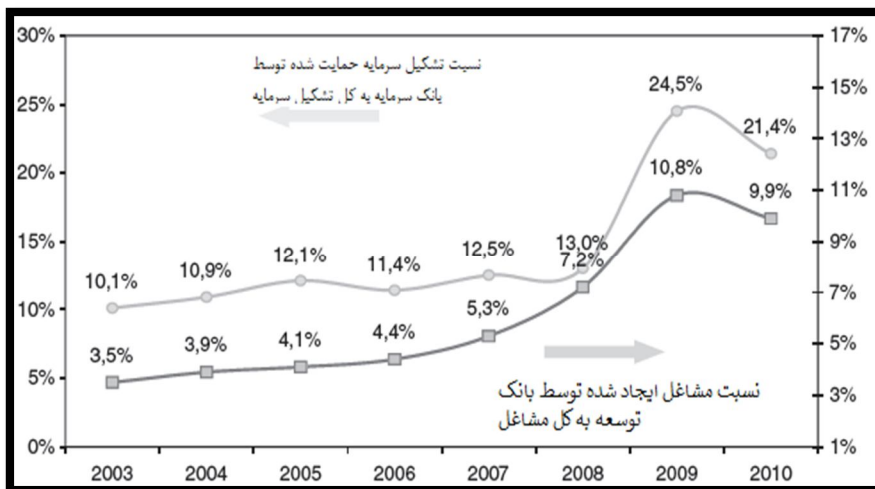
جدول (۱) - سیر تحول کانون تمرکز بانک توسعه برزیل

سال	کانون توجه
۱۹۵۰	زیر ساخت
۱۹۷۵-۱۹۶۰	کالاهای مصرفی و صنعتی سنگین - توسعه تکنولوژیک
۱۹۷۵-۱۹۷۰	جایگزینی واردات
۱۹۸۵-۱۹۸۰	انرژی - کسب و کارهای کشاورزی
۱۹۹۰-۱۹۸۰	برنامه‌های خصوصی سازی
۲۰۰۰-۱۹۹۰	صادرات - توسعه شهری و اجتماعی
۲۰۰۰ به بعد	نوآوری - پایداری - کسب و کارهای کوچک و متوسط

(Unctad, 2016)

نموار زیر نیز روند تشکیل سرمایه حمایت شده توسط بانک توسعه به کل سرمایه تشکیل شده و نیز میزان مشاغل ایجاد شده توسط بانک توسعه برزیل را نسبت به کل مشاغل نشان می‌دهد.

نمودار (۴) - روند تشکیل سرمایه و شغل حمایت شده توسط بانک توسعه برزیل به کل سرمایه و شغل تشکیل شده

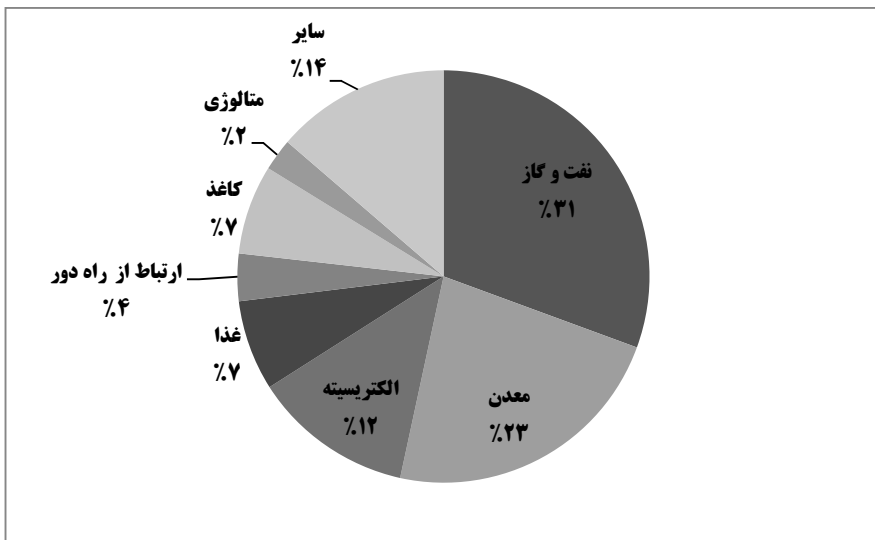

(Unctad, 2016)

توزیع بخشی وام‌های اعطایی بانک توسعه برزیل بسیار متفاوت و متنوع است، البته تسلط نسبی

بخش‌هایی چون نفت، گاز و معدن محسوس است (این سه بخش حدود ۵۰ درصد کل تسهیلات را به خود اختصاص داده‌اند). سایر بخش‌ها شامل انرژی الکتریسته، غذا، کاغذ، ارتباطات از راه دور، متالوژی، کالاهای مصرفی، حمل و نقل و وسایل حمل و نقل می‌شود. با توجه به اولویت‌های شرکتی در سال ۲۰۱۴ شرکت‌های فعال در عرصه کالاهای سرمایه‌ای حدود ۳۹ درصد از کل وام‌های پرداختی بانک توسعه برزیل را به خود اختصاص داده‌اند. سهم بخش مربوط به زیر ساخت‌ها حدود ۲۳ درصد بوده است همچنین بخش اجتماعی نیز ۲۵ درصد را به خود اختصاص داده است.

نمودار (۵) - سهم بخش‌های مختلف اقتصاد برزیل از وام‌های اعطایی بانک توسعه برزیل

(Unctad, 2016)

۳-۳- بانک توسعه کره

کره جنوبی مثال خوبی از کشورهای اخیراً صنعتی شده است که بخش مالی آن تأثیری شگرف بر فرایند صنعتی شدن آن داشته است. بانک توسعه کره جنوبی (KDB)، در سال ۱۹۵۴ با هدف اعطای وام‌های میان مدت و بلندمدت به بخش صنعتی و کمک به توسعه اقتصاد ملی کره تشکیل شده است. مهم‌ترین ویژگی نظام بانکی کره جنوبی، نظام ضمانت‌های آن برای تأمین مالی از خارج است. KDB هرگونه وام‌های خارجی اخذ شده توسط شرکت‌های کره‌ای را تضمین می‌کند. در واقع، بانک توسعه کره یک ضمانت نامه برای قرض دهنده خارجی منتشر می‌کرد و

KDB هم به بانک مرکزی این ضمانت نامه را منتشر می‌کرد. در فاصله سال‌های ۸۱-۱۹۷۴، ۶۳ درصد از کل وام‌های اعطایی به صنایع سنگین توسط KDB داده شده است (Sakong and Koh, 2010). طی برنامه ۵ ساله اول توسعه کره جنوبی، بانک توسعه این کشور تمرکز خود را بر بازیابی تسهیلات صنعتی و بازسازی زیرساخت‌های اساسی گذاشت (Cho and Kim, 1995; KDB, 2013). در اجرای این وظیفه، نقش کلیدی و غالب این بانک در سیستم مالی کره جنوبی نمایان شد. در سال ۱۹۵۵، بانک حدود ۴۰ درصد از تمامی تسهیلات بانکی (که حدود ۷۰ درصد آن وام‌ها مربوط به تجهیزات، و ۱۰ درصد مربوط به سرمایه در گردش بود) را اقدام نمود (Sakong and Koh, eds., 2010).

استراتژی جایگزینی صادرات به جای واردات در دهه ۶۰ میلادی به رویکرد غالب بانک تبدیل شد و با این استراتژی شرکت‌های صادرات محور اجازه یافتند تا به سرمایه خارجی با نرخ بسیار پایین بهره دست یابند (Cho and Kim, 1995).

در دهه ۱۹۷۰ استراتژی توسعه دولت به سمت صنایع سنگین و شیمیایی تغییر جهت داد (Unctad, 2016). و بات موفقیت در این زمینه، در دهه ۱۹۸۰ تمرکز استراتژی‌های توسعه به سمت صنایع جدیدی که ارزش افزوده بالاتری داشتند برگشت مهم‌ترین صنایع این بخش اتومبیل و صنایع الکتریکی بود، همزمان با این رویکرد بانک توسعه کره شروع به حمایت و اعطای وام به شرکت‌های کوچک و متوسط کرد و از این طریق باززنده سازی صنعتی را مورد پشتیبانی قرار داد. در اواخر دهه ۸۰ میلادی بانک توسعه کره حمایت از صنایع با تکنولوژی بالا را در دستور کار خود قرار داد و شروع به گسترش فعالیت‌های بین‌المللی خود نمود تا جایگاه خود را به عنوان بانکی رقابت‌پذیر در عرصه بین‌المللی شناخته شود (Amyx and Toyoda, 2006). امروزه کانون توجه بانک توسعه کره جنوبی به اقتصاد آینده متمرکز شده و حمایت از صنایع خلاق را به عنوان پیشران توسعه اقتصادی در آینده مد نظر خود قرار داده است.

جدول (۲)-سیر تحول کانون تمرکز بانک توسعه کره

سال	کانون توجه
۱۹۵۰	باز سازی صنایع کلیدی
۱۹۶۰-۱۹۷۰	صنایع کلیدی صادراتی - بخش انرژی
۱۹۷۰-۱۹۷۵	صنایع سنگین و شیمیایی
۱۹۸۰-۱۹۹۰	صنایع با تکنولوژی بالا- کسب و کارهای کوچک و متوسط
۱۹۹۰-۲۰۰۰	حمایت از شرکتهای بین المللی
۲۰۰۰ به بعد	صنایع خلاق

(Unctad, 2016)

۳-۴- بانک توسعه چین

بانکداری توسعه‌ای در چین چند سال پس از تحول سیستم مالی کشور از حالت نظام تک بانکی^۱ (که در آن بانک مرم چین تنها بانک بود) به حالت نظام چند بانکی ظهور کرد. در سال ۱۹۸۴، چهار بانک تخصصی تحت مالکیت دولت ایجاد شدند، که متمایز از بانک مردم چین بوده و به ایفای نقش در مقام بانک‌های تجاری پرداختند. در سال ۱۹۹۴ سه بانک دیگر نیز ایجاد شدند که وام‌های توسعه‌ای را از وام‌های تجاری جدا می‌کردند این بانک‌ها با عنوان CDB، بانک واردات و صادرات چین و بانک توسعه کشاورزی چین شناخته شدند- (Martin, 2012:8; Okazaki, 2007:13-14).

مهم‌ترین بانک توسعه‌ای چین (CDB) مطابق با فلسفه وجودی خود اقدام به اعطای وام‌های بلند مدت و تامین مالی پروژه‌های زیرساختی و صنعتی می‌نماید. بانک توسعه چین (CDB) بزرگ‌ترین بانک توسعه‌ای جهان با حدود ۲ تریلیون دلار دارایی است. بیشترین وام‌های اعطایی این بانک در حوزه زیرساخت‌های عمومی، جاده‌ها و ریل بوده است. همچنین، پروژه‌هایی مانند حمایت از محیط زیست و انرژی‌های تجدیدپذیر حدود ۳۴ درصد از تسهیلات بانک توسعه برزیل را بخود اختصاص داده است.

1- mono-banking system

جدول (۳) - تسهیلات ارائه شده بانک توسعه چین به تفکیک بخش‌ها

بخش	سال	۲۰۰۱	۲۰۰۶	۲۰۱۲	۲۰۱۴
کشاورزی	۰.۰	۲.۰	۲.۲	۳.۱	
معدن زغال سنگ	۰.۰	۱.۲	۱.۳	۱.۴	
قدرت الکتریکی	۳۶.۷	۱۷.۱	۱۱.۴	۱۰.۱	
پتروشیمی	۴.۲	۱.۷	۷.۳	۶.۸	
زیر ساخت های عمومی	۹.۶	۳۴.۹	۲۰.۶	۱۷.۰	
راه آهن	۱۴.۴	۲.۷	۷.۲	۸.۱	
جاده	۱۵.۹	۱۸.۷	۱۷.۲	۱۸.۱	
ارتباطات از راه دور	۳.۳	۳.۳	۱.۴	۱.۰	
سایر	۱۶.۱	۱۸.۵	۳۱.۵	۳۴.۴	
جمع کل	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	

Source: CDB annual reports.

۴- بررسی روندهای اشتغال در ایران و جهان

بررسی روندهای حاکم بر شرایط و میزان اشتغال در ایران و جهان نشان دهنده وجود فاصله بین وضعیت موجود و وضعیت مطلوب اشتغال در کشور است. به عنوان مثال روند کاهشی ساعات کاری در جهان و افزایش ارزش افزوده نشان می‌دهد افزایش ساعات کاری بدون افزایش بهره‌وری به هیچ عنوان مفید نمی‌باشد. بالا بودن نرخ مشارکت در کشورهای توسعه یافته که در حدود ۶۰ الی ۷۰ درصد است و در این حال بیکاری کمتر از ۷ درصد در این کشورها نشان می‌دهد که وضعیت اشتغال در ایران با حد مطلوب فاصله بسیار زیادی دارد. نرخ مشارکت در ایران در حدود ۴۰ درصد و بیکاری بیش از ۱۱ درصد است و این امر نشان می‌دهد که نه تنها کشور در حال حاضر با مشکل اشتغال روبروست بلکه به دلیل عدم وجود فرصت‌های کاری مناسب بخش بزرگی از نیروی کار بالقوه ترجیح داده است وارد بازار کار نشود. از جمله مهم‌ترین روندها کاهش سرمایه‌گذاری در بخش غیرمولد در کشورهای توسعه یافته و طی کردن روندی معکوس در ایران است. این امر نشان از حرکت این کشورها به سوی اقتصاد دانش بنیان و صنعتی است که در آن ابزارهای تولید اهمیت بیشتری می‌یابد و از اهمیت مسکن و ساختمان کاسته می‌شود. اما ایران مسیری کاملاً متفاوت را طی کرده است و در یک دهه گذشته کشور بیش از پیش از تولید صنعتی و به ویژه تولید کارخانه‌ای دور شده است، بخش‌هایی که بنیان توسعه کشورها است. این وضعیت در حالی است که در بخش مسکونی کشور واحدهای خالی زیادی نیز وجود دارد که به

معنی ائتلاف منابع است. بر این اساس کاهش شدید در سرمایه‌گذاری در بخش مسکونی به ویژه از سوی نهادهای عمومی از جمله اقدامات مهمی است که باید در دستور کار قرار گیرد. نکات دیگری که باید بسیار به آن توجه نمود بحث بنگاه‌های بزرگ و همچنین کوچک متوسط است. متأسفانه در ایران تأکید اشتباه بر بنگاه‌های کوچک و متوسط باعث غفلت از نقش بنگاه‌های بزرگ شده است.

نقش بنگاه‌های بزرگ در اشتغال و ایجاد ارزش افزوده بسیار مهم است. اما از آن مهم‌تر نقشی است که آنها در نوآوری ایفاء می‌کنند. اما در ایران بنگاه‌های بزرگ مقیاس مناسبی دارند و از آن مهم‌تر به نقش خود در نوآوری عمل نمی‌کنند. متأسفانه بنگاه‌های کوچک وضعیت بسیار وخیم‌تری دارند بزرگترین نقطه ضعف بنگاه‌های کوچک و متوسط در ایران سهم بسیار اندک آنها در ایجاد ارزش افزوده است. ارزش افزوده صنایع کوچک و متوسط در خلال سال‌های ۱۳۸۳ الی ۱۳۹۳ از ۱۶ درصد به ۱۱ درصد رسیده است. این در حالی است که بنگاه‌های کمتر از ۵۰ نفر که در ایران از آنها با عنوان کوچک و متوسط یاد می‌شود در دنیا قریب به ۴۰ درصد ارزش افزوده را ایجاد می‌نمایند.

نکته بسیار تأسف‌بارتر در مورد صنایع کوچک و متوسط در ایران روند ورشکستگی این بنگاه‌ها است. علی‌رغم حجم بسیار بالای درخواست مجوز و صدور پروانه فعالیت در کشور تعداد بنگاه‌های کشور از ۱۶۰۱۸ عدد در سال ۱۳۸۴ به ۱۴۴۵۲ عدد در سال ۱۳۹۳ رسیده است که به معنی ورشکستگی بیش از ۱۵۰۰ بنگاه فعال است. اگر به این نکته توجه شود که تنها در سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ بیش از ده هزار موجز بهره‌برداری صادر شده است عمق فاجعه بیشتر نمایان می‌شود. در نهایت باید به نقش دولت در این میان توجه نمود. در حال حاضر کشور در دام سکون گیر افتاده است در این حالت قابلیت‌های اندکی در کشور وجود دارد و شرکت‌های خصوصی به تنهایی حاضر به سرمایه‌گذاری برای عبور از این شرایط نیستند. این مساله به خوبی در درخواست مجوزهای بسیار زیاد در صنایعی که در حال حاضر هم بنگاه‌های بسیار زیادی در آن فعال هستند مشخص است. بازتاب این مساله در هزینه تحقیق و توسعه در بنگاه‌های کشور نیز نمایان است.

جدول (۴)- روندهای مهم اشتغال در ایران و جهان

روندهای جهان	روندهای ایران
روند ساعت کار در جهان رو به کاهش است و ارزش افزوده رو به افزایش است.	روند ساعت کار در ایران کاهشی نیست و ارزش افزوده رو به کاهش است.
مشاغل آسیب پذیر رو به کاهش است	مشاغل آسیب پذیر در ایران کاهش نیافته است
با اهمیت یافتن نوآوری، سرمایه گذاری در بخش غیرمولد(راه و ساختمان) رو به کاهش است.	سرمایه گذاری در بخش های غیرمولد در ایران رو به افزایش است
اهمیت بنگاه های بزرگ در ایجاد اشتغال، ارزش افزوده به ویژه نوآوری رو به افزایش است.	بنگاه ها در ایران اندازه مناسبی ندارند و به ویژه در نوآوری عملکرد ضعیفی دارند
بنگاه های کوچک و متوسط علاوه بر اشتغال باید ایجاد ارزش افزوده نمایند	بنگاه های متوسط و کوچک در ایران عملکرد بسیار بدی در زمینه ارزش افزوده دارند.
رشد اقتصادی الزاما اشتغال به همراه نمی آورد	رشد اقتصادی در ایران اثر چندانی بر اشتغال نداشته است
نرخ مشارکت در کشورهای توسعه یافته بین ۶۰ الی ۷۰ درصد و بیکاری کمتر از ۷ درصد است	نرخ مشارکت در ایران در حدود ۴۰ درصد و بیکاری بیش از ۱۱ درصد است.
برای ایجاد اشتغال پایدار و توسعه کشورها به سمت صنعت حرکت می کنند	حرکت به سمت بخش صنعت مناسب نیست
اشتغال در بخش تولید کارخانه ای مهم ترین نوع اشتغال در سطوح اولیه توسعه است.	وضعیت صنایع کارخانه ای در ایران مناسب نیست.
صنایع کارخانه ای با تکنولوژی بالا و متوسط مهم هستند	سهم صنایع کارخانه ای با تکنولوژی بالا و متوسط در ایران مناسب نیست
اشتغال در بخش خدمات بدون بخش صنعت قوی ناپایدار است	بخش خدمات در ایران در جهت رشد صنعت نیست.
ایجاد تغییر ساختاری نیازمند حمایت دولت و الویت بندی است	در ایران دولت اقدام مناسبی برای تغییر ساختار و اولویت بندی انجام نداده است.

۵- نتیجه گیری و پیشنهادات

هدف از مطالعه حاضر بررسی نقش بانک‌های توسعه‌ای در توسعه و اشتغال زایی بود. با مطالعه تعریف متعدد ارائه شده برای بانک توسعه‌ای؛ این نهادها را به نهادهایی با ظرفیت تامین کنندگی مالی توسعه‌ای تعریف می‌کنیم که وظیفه تامین نیازهای توسعه‌ای اقتصادها و بهبود محیط کسب و کار به منظور تسهیل فعالیت کارآفرینان و بخش خصوصی در کنار بخش دولتی را دارد. مرور روند اشتغال زایی در جهان حاکی از حرکت اقتصادها به سمت نوآوری، تکنولوژی‌های بالا، توسعه بنگاه‌های بزرگ و کاهش فعالیت‌های غیرمولد بود. ماهیت شکل‌گیری بانک‌های توسعه‌ای در کشورها، تفکیک تسهیلات تجاری از تسهیلات توسعه‌ای برای کمک به اهداف

توسعه پایدار از جمله اشتغال زایی است. توزیع تسهیلات در بانک‌های توسعه به شدت به استراتژی‌ها و سیاست‌های صنعتی دولت‌ها وابسته است. بانک‌های توسعه‌ای، چه خصوصی باشند چه دولتی، بر خلق ارزش افزوده و در نتیجه افزایش رشد اقتصاد ملی تأثیرگذار باشند. با توجه به موفقیت بانک توسعه ترکیه به عنوان بانکی کاملاً خصوصی می‌تواند چنین نتیجه‌گیری نمود که رابطه مالکیت بانک‌های توسعه با رشد اقتصادی یک رابطه مستقل است. با مطالعه موردی بانک‌های توسعه‌ای بزرگ دنیا از جمله بانک توسعه چین، بانک توسعه کره، بانک توسعه ترکیه و بانک توسعه برزیل فلسفه وجودی این موسسات را می‌توان در تسریع و تسهیل در فرایند توسعه اقتصادی کشورها، تجهیز و تخصیص منابع بلندمدت به بخش‌های زیربنایی، حداقل سازی ریسک شکست کسب و کار با مکانیزم هدایت کارآفرینان جدید در زمینه ترکیب محصولات جدید. ارتقای سطح تکنولوژی، و نهایتاً پایداری اقتصادی در کوتاه مدت و دراز مدت دانست. در ادامه پیشنهاداتی از منظر سیاست‌گذاری ارائه خواهد گردید:

- بانک‌های توسعه‌ای به علت درگیری فراوان در کلیه مراحل، از تاسیس تا فعالیت شرکت‌ها، از دانش تجربی بالایی برخوردارند. لذا پیشنهاد می‌گردد به منظور ارتقای سطح اشتغال در کشور به همراه رشد اقتصادی، رویکرد غالب سیاست-گذاری بانکی کشور از رویکرد صرف تجاری به رویکرد توسعه‌ای تغییر یابد.
- با توجه به تجربه موفق ترکیه در زمینه بانک توسعه‌ای تمام خصوصی پیشنهاد می‌گردد تا زمینه خصوصی سازی کامل بانک‌های توسعه‌ای که پتانسل و آمادگی خصوصی سازی (کامل) را دارند فراهم کردن شود.

منابع

- تودارو، مایکل (۱۳۹۱). توسعه اقتصادی در جهان سوم، ترجمه غلامعلی فرجادی، نشر کوهسار.
- داوری، علی، سفیدبری، لیلا، و باقر صاد، وجیهه. (۱۳۹۶). عوامل اکوسیستم کارآفرینی ایران بر اساس مدل آیزنبرگ. توسعه کارآفرینی (۱)، ۱۰۰-۱۲۰.
- مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۳۹۴)، عرضه و تقاضای نیروی کار در اقتصاد ایران، وضعیت موجود و چشم‌انداز آتی.
- هدایتی، محمد رضا (۱۳۹۵). طراحی مدل طراحی اکوسیستم کارآفرینانه در کسب و کارهای نانو در شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران. دانشگاه تهران.

- وزارت اقتصاد (۱۳۹۲)، بررسی وضعیت بخش خدمات در ایران و جهان و راهبردهای توسعه بخش خدمات از منظر آمایش سرزمین.
- صحت، سعید، دهقانان، حامد، و جلالی، محسن (۱۳۹۵). شناسایی و اولویت بندی عوامل مدیریتی مؤثر بر موفقیت بانکهای. *فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی*. ۴(۱۰)، ۲۱۷-۲۴۰.
- محرابی، لیلیا (۱۳۹۲). تجربه بانکهای توسعه‌ای در بحران اقتصادی جهان و تحولات پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و سرمایه‌گذاری در اقتصاد جهان. *فصلنامه پژوهش‌های پولی و بانکی*. مقاله کاری شماره ۱۹۲۲۱.
- Acs, Z. (2006). How is entrepreneurship good for economic growth? *innovations*, 1(1), 97-107.
- Babb, S. (2009). *Behind the development banks: Washington politics, world poverty, and the wealth of nations*. Chicago : University of Chicago Press.
- Global entrepreneurship monitor. (2017). *Global entrepreneurship report*. Global Entrepreneurship Research Association.
- Hall, M. (2018). *Exchange rate crises in developing countries: the political role of the banking sector*. Routledge.
- Islam, A. (2015). Entrepreneurship and the allocation of government spending under imperfect markets. *World Development*, 70 , 108-121.
- Jain, D. (2015). Empirical study of Development banks & Entrepreneurship promotion. *Arabian Journal of Business and Management Review (Oman Chapter)*, 4(8), 1.
- Misra , P. (1987). *Development Banks and the new Entrepreneurship in india*. National Pub. House.
- Misra, P. (1987). *Development Banks and the new Entrepreneurship in india*. National Pub. House.
- Neumayer, E. (2003). The determinants of aid allocation by regional multilateral development banks and United Nations agencies. *International Studies Quarterly*, 47(1), 101-122.
- Pascali, L. (2016). Banks and development: Jewish communities in the Italian Renaissance and current economic performance. *Review of Economics and Statistics*, 98(1), 140-158.
- Unctad. (2016). *the role of development banks in Promoting Growth and Sustainable Development in the South*. UNCTAD.
- worldbank. (2017). *ease of doing business report*. Washington, D.C: worldbank group.